

Efektivita motivačního rozhovoru se zvyšuje, když se pracuje s motivy pro pacienta důležitými (např. vzhled u žen, pracovní výkon u ambiciózních lidí) (6). Pokud chce pacient pracovat na změně ve vztahu k alkoholu, je této změny aktuálně schopen a věří v to, že je změna reálná, mělo by ze strany lékaře následovat základní adiktologické poradenství a předání kontaktu na adiktologické služby v místě bydliště pacienta.

Pro zájemce o další informace týkající se orientačního vyšetření a provádění krátké intervence odkazují na volně dostupnou publikaci s názvem Screeningové vyšetření na problémové užívání alkoholu a navazující krátká intervence: Metodika SBI. Příručka pro pracovníky v oblasti veřejného zdraví. Příručka je k dispozici on-line v pdf formátu na webových stránkách Kliniky adiktologie 1. LF UK (9).

4. Předat kontakty na adiktologická pracoviště

Praktický lékař by měl mít přehled o místně dostupných adiktologických službách. Může mít k dispozici letáčky, vizitky, základní informace stažené z internetu, katalogy sociálních služeb atd. Jelikož je variant odborné léčby/doléčování závislosti na alkoholu i svépomocné péče v České republice více, je praktické, aby se lékař orientoval v tom, který typ adiktologických služeb je vhodný pro konkrétního pacienta. Poskytované programy a instituce reagují na různé potřeby pacientů v různých obdobích jejich cesty k nezávislému životu. Tím pádem kladou odlišné nároky na osobu člověka ohroženého závislostí na alkoholu, jeho osobnost, motivaci, mentální kapacitu, dosavadní zkušenosti, schopnost abstinovat, spolupráci, zdravotní stav, finance, čas atd. Česká republika má vytvořen systém státních i nestátních zdravotnických, sociálních i jiných adiktologických organizací, které nabízejí různé možnosti léčby a doléčování závislosti na alkoholu. V rámci léč-

by závislosti je nabízena individuální, párová nebo rodinná a skupinová adiktologická terapie. Zjednodušeně rozdělujeme zařízení určená k poradenství, léčbě či doléčování závislosti na alkoholu na služby: – terénní (terénní programy), – ambulantní adiktologické služby (kontaktní a poradenská centra, adiktologické poradny, psychiatrické nebo psychologické ambulance, adiktologické ambulance), – stacionární (stacionáře pro osoby závislé, které poskytují intenzivní ambulantní programy), – ústavní, pobytová zařízení (detoxifikační jednotky pro krátkodobé pobyty; psychiatrické nemocnice nebo psychiatrické léčebny pro krátkodobou či střednědobou léčbu), – terapeutické komunity (poskytují dlouhodobou rezidenční léčbu), – doléčovací centra včetně chráněného bydlení (poskytují ambulantní nebo pobytovou péči), – svépomocné organizace – např. Anonymní alkoholici. Téměř všechna zařízení poskytují adiktologické poradenství a pomoc nejen osobám ohroženým závislostí na alkoholu, ale také osobám blízkým závislých. Kontakty a základní informace týkající se konkrétních možností léčby závislosti jsou dobře dohledatelné na www.drogyinfo.cz v části nazvané Mapa pomoci. Praktický lékař také může oslovit s dotazem na konkrétní nabídku adiktologických služeb krajského protidrogového koordinátora.

5. Zrealizovat následná kontrolní vyšetření

Bez ohledu na to, zda pacient projevuje zájem o další adiktologickou práci na sobě nebo ne, spolupráce s ním ze strany praktického lékaře nekončí. V každém případě by mělo dojít k následným kontrolním vyšetřením, na nichž dochází k průběžnému hodnocení zdravotního stavu, opakovanému poskytování krátkých intervencí a motivačních rozhovorů či přistoupení k radikálnějšímu řešení ve smyslu např. povinnosti hlášení zdravotně nezpůsobilého paci-

enta k řízení motorových vozidel příslušnému obecnímu úřadu či posuzování jeho zdravotní způsobilosti nebo nezpůsobilosti k výkonu povolání či vlastnictví zbrojního průkazku.

Závěr

Praktický lékař sehrává významnou v roli v prvotní diagnostice, edukaci, prevenci a započítí léčby závislosti na alkoholu. Je to právě on, kdo má zpozornět při podezření na vznik, rozvoj či návrat nemoci. Jeho úloha je důležitá, neboť bývá lékařem prvního kontaktu. Lze říci, že jeho přístup k pacientovi se symptomy závislosti na alkoholu ovlivňuje další směřování pacienta, ať už nedostatečnou znalostí problematiky návykových nemocí, bagatelizací problému, nebo citlivým, individuálním přístupem k dotyčnému i jeho nejbližšímu okolí. Praktický lékař má disponovat minimálně základním povědomím o problematice závislosti na alkoholu. Kromě schopnosti odebrat anamnézu mající výpovědní hodnotu, provést orientační diagnostiku či použít krátkou intervenci, by měl mít také přehled o dostupné regionální síti adiktologické pomoci a vědět, s jakým požadavkem a kam přesně pacienta odkázat. Metodika krátkých intervencí je k dispozici v knižní i elektronické podobě a je možné se s ní blíže seznámit také v rámci nabízených kurzů dalšího vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví. Kvalitně poskytnutá krátká intervence využívající metodu motivačních rozhovorů, spolu s lidským a empatickým postojem praktického lékaře, může přispívat k primární, sekundární i terciální prevenci závislosti na alkoholu, přičemž primární prevence se zaměřuje na předcházení či odmítání užívání alkoholu, a to zejména u rizikové populace; sekundární prevence se soustředí na osoby, které alkohol již užívají, a jejím cílem je zamezit vzniku, rozvoji a přetrvávání závislosti, a terciální prevence se věnuje minimalizaci škod či mírnění rizik u závislých osob (10).

LITERATURA

- Chomynová P, Grohmannová K, Dvořáková Z, et al. Souhrnná zpráva o závislostech v České republice 2022. Praha: Úřad vlády České republiky; 2023.
- Mravčík V, Chomynová P, Grohmannová K, et al. Zpráva o alkoholu v České republice 2021. Praha: Úřad vlády České republiky; 2021.
- Mezinárodní klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů MKN-10. Světová zdravotnická organizace; 2023. [cited 2023 Jul 5] Available from: www.mkn10.uzis.cz.
- Babor TF, Higgins-Biddle JC. Krátké intervence u rizikového a škodlivého pití. Postupy v primární péči. Český překlad. Praha: Státní zdravotní ústav; 2003. [cited 2023 Jul 5] Available from:

<http://alkotest.drogy.net/>.

- Zákon č. 65/2017, O ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, ve znění pozdějších předpisů. [cited 2023 Jul 5] Available from: <http://zakonyprolidi.cz/>.
- Cvrčková L, Dolejšia E, Košťálová A, et al. Krátké intervence manuál pro edukaci. Praha: Státní zdravotní ústav; 2016.
- Babor TF, de la Fuente JR, Saunders J, et al. Test pro identifikaci poruch působených užíváním alkoholu (AUDIT). [Internet]. 2019 [cited 2023 Jul 5] Available from: <http://adiktologie.cz/test-pro-identifikaci-poruch-pusobenych-uzivanim-alkoholu-audit/>.
- Kabiček P, Cséry L, Čáповá E, et al. Manuál krátké intervence

v oblasti návykových látek v praxi praktického lékaře pro děti a dorost. Praha: Ahoj Public Relations, s. r. o.; 2020.

- American Public Health Association, Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze. Screeningové vyšetření na problémové užívání alkoholu a navazující krátká intervence: Metodika SBI. Příručka pro pracovníky v oblasti veřejného zdraví. Praha; 2013 [cited 2024 Feb 23] Available from: <https://www.adiktologie.cz/file/337/6-blok-099-tisk.pdf>
- Kalina K, et al. Základy klinické adiktologie. Praha: Grada; 2008.